

bencés könyvtárak

Az első mo.-i könyvtárak a →bencések használatára létesített kolostori gyűjtemények voltak. A →pannonhalmi könyvtár jegyzékén 1093 k. 80 könyv, az 1086-ra keltezett bakonybéli összeírásban 3 evangéliumskönyv és további 83 →kódex, a 12. sz. végéről fennmaradt pécsváradi koholt alapítólevelben 35 kötet szerepel. A 14--15. sz.-i bencés könyvműveltséget a →garamszentbenedeki bencés apátság 1394-ből származó díszes misekönyve és a kolozsmonostori vagyoneleltárban (1427) összeírt 48 kötet dokumentálja. A gyűjtemények fő részét liturgikus és aszketikus, ill. a teológia és a pasztoráció köréből származó művek alkották. A 16. sz.-ban szétzúzott vagy erőddé átalakított kolostorok könyvállománya elpusztult. A →pannonhalmi bencés apátság 1628-ban Himmelreich György kormányzóapát 435 kötetes gyűjteményét örökölte, állománya 1658-ban 2037 mű 2318 kötetéből állt. A török elől 1683-ban Pozsonyba és Bécsbe menekítették a könyveket. A Rákóczi-szabadságharc idején a kurucok kétszer is földúlták a rendházat (1705, 1709). A gazdag 17. sz.-i könyvtárból az 1768. évi számbavétel során csak 250 kötetet találtak, és a könyvtár az újabb beszerzésekkel együtt is csak 1800 könyvből állt. Ez az állomány Somogyi Dániel főapátsága (1768--1801) alatt több mint duplájára nőtt. 1786 októberében azonban a rendházat feloszlatták, a könyveket a pesti →egyetemi könyvtárba szállították, és nagyobb részben elárverezték. Amikor I. Ferenc 1802-ben a rendet visszaállította jogaiba, már csupán 757 kötetet tudtak visszaszerezni. A könyvtár anyagának összegyűjtése újrakezdődött, a bencés rend pedig elindította iskolaszervező tevékenységét.

Irod.: PRT, I/1, 1902; Viktor Récsey, *Catalogus librorum omnium Conventus S. Martini de S. Monte Pannoniae Anno 1658*, Bp., 1902; Csapodi Csaba, *A legrégebb magyar könyvtár belső rendje. Pannonhalma a 11. században*, MKsz, 1957; J. Lajos Csóka, *Geschichte des benediktinischen Mönchtums in Ungarn*, München, 1980; Adattár XVI--XVIII/13, I, 1986; Bánhegyi B. Miksa OSB, *A Könyvtár*, in *Mons Sacer*, 1996, III; Adattár XVI--XVIII/19, I, 2001; *Paradisum plantavit*, 2001.

Monok István--Varga András